

Застосування фотографування та відеозапису в досудовому провадженні

Сергій Дорошенко

магістр права, судовий експерт, Київський НДЕКЦ МВС України, м. Київ, Україна,
e-mail: ndekc229@gmail.com

Публікація актуалізує питання щодо фіксування в діяльності з виявлення та розкриття злочинів. Подано інформацію щодо наочно-образного фіксування, яка висвітлює питання не тільки суми позитивних якостей, а й низку недоліків форм фіксування доказової інформації.

Ключові слова: криміналістика; судова фотографія; фіксування події; ідентифікація.

The Use of Photography and Video Recording in Pre-trial Proceedings

Serhii Doroshenko

The paper brings to the fore the issue of recording in the detection and solving of crimes. The author provides information on visual recording. The forensic expert shows not only the sum of benefits, but also a number of shortcomings in forms of evidentiary information recording.

Keywords: forensic science; forensic photography; event recording; identification.

Наочно-образна форма фіксування в діяльності з виявлення та розкриття злочинів дає змогу зафіксувати чуттєво сприйманий образ об'єкта або його ознаки та властивості, зокрема й недоступні для звичайного безпосереднього сприйняття. Основна ознака цієї форми фіксування інформації — наочність результатів фіксування. У філософії під наочністю розуміють «властивість відображення дійсності у формі чуттєво-конкретних образів», до того ж вважається, що «наочними є не тільки зорові, а й будь-які інші чуттєві сприйняття матеріальних об'єктів».

Філософське розуміння наочності містить і більш вузьке тлумачення цього терміну, коли його пов'язують лише з візуальним (зоровим) сприйняттям об'єкта. Саме в цьому сенсі ми говоримо про наочність щодо даної форми фіксування інформації. Усі прийоми наочно-образної форми фіксування забезпечують наочність, даючи змогу закарбувати або те, що було доступним для суб'єкта фіксування під час безпосереднього візуального сприйняття об'єкта в натурі,

або ті його ознаки і властивості, які стали доступними для такого сприйняття після застосування відповідних засобів фіксування. Найпоширенішими прийомами наочно-образного фіксування є фотографування та відеозапис. За вимогами кримінально-процесуального кодексу «для закріплення доказів поряд зі складанням протоколів, можуть застосовуватися звуко- та відеозапис». Технічні засоби фіксування (відеозапис) виконують ту саму посвідчувальну функцію, що й поняті. Тому не дарма законодавець відводить цій формі фіксування особливе місце.

Фотозйомка нині — найпоширеніший прийом наочно-образної форми фіксування інформації. Це пояснюється більшою порівняно з іншими прийомами доступністю, простотою і відносно маловитратністю фотографічних процесів і апаратури, практичною достатністю в більшості випадків застосування фотографування для досягнення цілей фіксування. До того ж воно не впливає на збереження й стан фіксованого

об'єкта. І саме тому фотографування передує будь-якому іншому способу фіксування, застосування якого може змінити або зруйнувати об'єкт.

Фото, відеозапис, виготовлені з дотриманням певних правил і вимог КПК, успішно використовують з метою ідентифікації.

Переваги фотозграфування були оцінені криміналістами: мало не з моменту винаходу фотографії (незабаром після появи дагеротипії) робилися спроби застосувати її для боротьби зі злочинністю [1].

Подальше вдосконалення фотографічних методів, що застосовуються поліцією, відбувалося паралельно з розвитком загальної фотографії, проте вже на цьому етапі судово-оперативна фотографія почала розробляти й використовувати свої специфічні прийоми, види та способи знімання, наприклад, сигналетичну (розпізнавальну), масштабну, панорамну тощо. Судова фотографія стала одним із найважливіших розділів криміналістичної техніки, чому чимало сприяли такі криміналісти, як С. Познишев, Є. Буринський, Р. Белкін, які підкреслювали значення судової фотографії, розкрили її сутність і систему.

Як відомо, обсяг інформації про об'єкт, відображений фотографічним шляхом, обмежений тією обставиною, що окремі фото не дають змоги отримати повне уявлення про динаміку тієї чи тієї події або дії. У цьому разі на допомогу суб'єкту діяльності з виявлення та розкриття злочинів прийшов відеозапис. Використання в протидії злочинності зазначених технічних засобів фіксування динамічної картини події стало природним наслідком подальшого розвитку криміналістичної техніки.

Відеозапис відкрив у криміналістиці принципово нові можливості фіксування доказової інформації. Криміналістичний відеозапис — це система наукових положень і розроблених на основі їх видів і прийомів відеофіксування щодо завдань діяльності з виявлення та розкриття злочинів. Використання відеозапису дає змогу вирішувати такі практичні завдання:

- 1) з документальною точністю фіксувати і досліджувати факти, події, явища в динаміці під час розслідування злочинів;
- 2) зберігати зафіксовану інформацію про динамічні властивості, ознаки об'єкта, відтворювати її для оцінювання в будь-який час у досудовому провадженні та в суді;
- 3) вивчити недоступні людському сприйняттю події, що швидко відбуваються;
- 4) фіксувати події, явища не тільки в динаміці, а й у часі.

Оперативність отримання відеозображення та об'єктивність фіксування з використанням відеозапису дає змогу спростити процес збирання доказової інформації та надання її досудовому слідству й суду [2].

Водночас відеозапис, як будь-який засіб фіксації, має не тільки позитивні якості, названі вище, а й низку недоліків. До них можуть належати такі:

- 1) цифрове відеозображення на носії невидиме, тому доданий до протоколу слідчої дії відеозапис не має властивості безпосередньої наочності на відміну від фото, на яких неозброєним оком видно зображення. Для сприйняття відеозображення необхідна спеціальна техніка: монітор (телевізор), відтворювальний пристрій;
- 2) відеозображення за роздільною здатністю дещо поступається фотозображенню;
- 3) цифрове відеозображення на магнітному носії недостатньо стійке. Його легко пошкодити або знищити, наприклад, дією магнітного поля, високочастотним випромінюванням.

Урахування цих недоліків необхідне для правильного застосування відеозапису й подальшого вдосконалення його засобів.

Незважаючи на пряму вказівку законодавця про використання технічних засобів фіксування доказів, правозастосовна практика свідчить, що фотографування й відеозапис використовуються не завжди.

На підставі отриманих даних виявлено такі основні негативні тенденції:

- 1) під час провадження невідкладних слідчих дій не завжди використовують науково-технічні засоби, коли їх застосування є доцільним або навіть необхідним;
- 2) не у всіх випадках використання технічних засобів фіксування в кримінальних справах містяться матеріали, отримані в результаті їх застосування;
- 3) непоодинокими є випадки порушення кримінально-процесуальних норм і криміналістичних рекомендацій щодо використання технічних засобів фіксування та долучення до кримінальних справ отриманих матеріалів [3].

Основна причина зазначених недоліків полягає в недооцінюванні доказового значення фото і відеогам.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити дуже важливі для практики положення: жодна з форм фіксування доказової інформації не може мати переважного значен-

ня. Слід вести мову про взаємозв'язок цих форм, комплексне їх застосування, тому що тільки такий підхід дає змогу ефективно застосовувати основні положення криміналістичного вчення про фіксування доказової інформації для формування аргументів під час доказування.

Перелік джерел посилання

1. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін. / за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ, 2020. 752 с.
2. Особливості фіксації ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій : метод. рек. / О. А. Осауленко, О. В. Александренко, Н. С. Моргун та ін. Київ, 2015. 136 с.
3. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, Г. С. Семаков. Київ, 2007. 512 с.